

รายงานสรุปภาพรวมจากผู้ทรงคุณวุฒิ
ด้านการสร้างเสริมสุขภาพในประเด็น
“มุมมองที่มีต่อกองทุนสนับสนุน
การสร้างเสริมสุขภาพ”

คำนำ

กระบวนการจัดทำ (ร่าง) ทิศทาง เป้าหมายและยุทธศาสตร์ ระยะ 10 ปี (พ.ศ.2565 – 2574) กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก คือ 1) การวิเคราะห์ทางยุทธศาสตร์ (Strategic analysis) 2) การกำหนดทิศทาง (Direction setting) 3) การกำหนดยุทธศาสตร์ (Strategic formulation) และ 4) การนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ (Strategic implementation) ซึ่งในขั้นตอนการวิเคราะห์ทางยุทธศาสตร์ ถือเป็นขั้นตอนแรกที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องดำเนินการวิเคราะห์องค์การเพื่อค้นหาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและสิ่งคุกคาม หรือที่เรียกกันว่า SWOT Analysis ทั้งนี้ผู้ที่ทำการวิเคราะห์ SWOT นั้น จำเป็นต้องมีองค์ความรู้หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับองค์การทั้งที่เป็นข้อมูลภายในและภายนอกองค์การ ครอบคลุมเพื่อให้การวิเคราะห์ SWOT นั้นเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อการจัดทำทิศทาง เป้าหมายและยุทธศาสตร์ขององค์การ

เอกสารฉบับนี้เป็นการวิเคราะห์และสังเคราะห์บทสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสร้างเสริมสุขภาพ (Health Promotion) ในประเด็นมุมมองที่มีต่อกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) เพื่อนำมาสรุปเป็นภาพรวมในประเด็นที่เป็นเป้าหมายและการประเมินผลอุปสรรคในการดำเนินงาน โอกาสและศักยภาพของ สสส. รวมถึงปัจจัยท้าทายการดำเนินงานของ สสส. ใน 10 ปี ข้างหน้า ทั้งนี้เพื่อนำประเด็นมุมมองจากผู้ทรงคุณวุฒิ ให้กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกระบวนการจัดทำ (ร่าง) ทิศทางฯ ได้นำไปใช้ประโยชน์ในการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและสิ่งคุกคาม (SWOT analysis) ให้เกิดความครอบคลุมทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกองค์การ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ตามกระบวนการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

โดยคณะผู้จัดทำต้องขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิด้านการสร้างเสริมสุขภาพ ทั้ง 15 ท่าน ที่ได้กรุณาให้สัมภาษณ์มุมมองสำคัญที่จะเป็นประโยชน์ต่อกระบวนการจัดทำ (ร่าง) ทิศทาง เป้าหมายและยุทธศาสตร์ ระยะ 10 ปี (พ.ศ.2565 – 2574) กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่า บทสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิ รวมถึงบทวิเคราะห์ดังกล่าวนี้ จะเป็นประโยชน์กับกลุ่มเป้าหมายที่จะเข้าร่วมกระบวนการ รวมทั้งผู้ที่ต้องการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการสร้างเสริมสุขภาพ

สารบัญ

สรุปภาพรวมมุมมองจากผู้ทรงคุณวุฒิ

1) มุมมองต่อ สสส.	1
2) ความแตกต่างของ สสส. กับหน่วยงานอื่น ๆ	2
3) การกำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ที่ผ่านมาและการวัดผลงานในอนาคต	3
4) ประเด็นที่ประสบความสำเร็จมากที่สุดและปัจจัยที่แห่งความความสำเร็จ	5
5) ประเด็นที่ไม่ประสบความสำเร็จหรือต้องพัฒนาและปัจจัยที่ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ	7
6) บทบาทและจุดยืนในด้านการสร้างเสริมสุขภาพที่ สสส. ควรมี	8
7) ผลิตภัณฑ์และบริการหลักในปัจจุบันและในอนาคต	9
8) สิ่งที่ สสส. ควรต้องทำเป็นลำดับต้นๆ	10
9) บุคคลหรือองค์กรที่ควรดึงเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างเสริมสุขภาพที่สำคัญในอนาคต	12

รายชื่อคณะผู้จัดทำ

สรุปภาพรวมมุมมองจากผู้ทรงคุณวุฒิ

มุมมองต่อ สสส.

๑. สสส. ได้ถูกจัดตั้งตามพระราชบัญญัติกองทุนการสร้างเสริมสุขภาพมากกว่า ๒๐ ปี ต้องทำหน้าที่เป็นหน่วยงานสาธิต (demonstrate) ซึ่งถือได้ว่าเป็นสมบัติของประเทศคู่กันไป (True in friend) กับบริษัทผู้ผลิตบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

๒. สสส. ยังคงต้องมียุทธศาสตร์ไปแบบมีความหมายในการขับเคลื่อน โดยต้องแสดงให้เห็นผลลัพธ์ของงาน (demonstrate result) และการเน้นที่การให้การยอมรับโดยยึดที่ผลสำเร็จในทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

๓. สสส. เป็นองค์กรที่สร้างความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และเป็นตัวเชื่อมที่ดีในประเด็นสุขภาวะ

๔. สสส. เป็นองค์กรที่มีบทบาทในเชิงการหนุนเสริมสิ่งที่เรียกว่า พลังทางสังคมและเครือข่ายทางสังคม ที่มีทุน มีบุคลากร มีภาคีเครือข่ายที่ดี ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถเติบโตได้อย่างรวดเร็ว

๕. สสส. เป็นองค์กรที่สามารถลดจุดอ่อนของตัวระบบทั้งหมดได้ โดยทำหน้าที่เชื่อมประสาน ดึงศักยภาพจากคนที่มีเจตนาที่ดี มีความรู้ความสามารถ มาร่วมกัน รวมถึงการมีภาคีซึ่งถือเป็นหัวใจที่ทำงานส่งเสริมสุขภาพขับเคลื่อนไปได้

๖. สสส. ถือเป็นองค์กรอิสระที่จำเป็นสำหรับสังคมไทย ที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนประเทศควบคู่ไปกับระบบราชการ

๗. สสส. เป็นองค์กรที่ทำให้เกิดนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิต ที่มีความหลากหลาย ทำให้คุณภาพชีวิตในภาพรวมดีขึ้นและเป็นจุดที่สำคัญในเรื่องของการเกิดความคิดริเริ่มใหม่ ๆ

๘. สสส. เป็นองค์กรที่สังคมให้การยอมรับและมีผลงานที่จับต้องได้

๙. สสส. เป็นองค์กรที่มีจุดแข็งหลายเรื่อง ทั้งในด้านการเป็นกองทุนที่ทำให้มีพลังในการทำงานได้ในระดับที่สร้างการเปลี่ยนแปลงและการมีกฎหมาย มีระเบียบของ สสส. จึงทำให้มีความคล่องตัวและมีอิสระ

๑๐. สสส. เป็นองค์กรที่เกิดขึ้นมานานกว่า ๒๐ ปี และเป็นหน่วยงานที่ค่อนข้างมีบทบาทเด่นในการสร้างแนวคิดเกี่ยวกับการดูแลตนเองด้านสุขภาพ รวมถึงการมีผลงานอย่างต่อเนื่องที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมไทย

๑๑. สสส. เป็นองค์กรที่สามารถสร้างคุณประโยชน์ของประเทศได้อย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างเสริมสุขภาพประชาชน เป็นองค์กรผู้นำด้านการสร้างเสริมสุขภาพ

๑๒. สสส. ถือเป็นหุ้นส่วนสำคัญทางยุทธศาสตร์ในวาระด้านสุขภาพ ซึ่งมีความท้าทายมากมายด้านสุขภาพของคนไทย ซึ่งมีทั้งปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลต่อสุขภาพและโดยเฉพาะอย่างยิ่ง จากปัจจัยเกี่ยวกับโรคไม่ติดต่อ

๑๓. กลไกเรื่องสุขภาพเป็นหน้าที่ของบุคคลต้องช่วยกันทำ ซึ่งตระกูล ส. (ตระกูล ส คือ สมาชิกขององค์การอิสระและองค์การมหาชน ตลอดจน องค์การเอกชน จำนวนหนึ่งในกระทรวงสาธารณสุขที่มีความเชื่อมโยงถึงกันและกัน ได้แก่ สปสช. (สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ) สช. (สำนักงานคณะกรรมการ

สุขภาพแห่งชาติ) สพฉ. (สถาบันการแพทย์ฉุกเฉินแห่งชาติ) สสส. (กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ) สวรส. (สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข) IHPP (สำนักการสาธารณสุขระหว่างประเทศ)

ความแตกต่างของ สสส. กับหน่วยงานอื่น ๆ

๑. สสส. เป็นองค์กรที่ไม่เหมือนองค์กรอื่น โดยดำเนินงานตามกฎหมายของ สสส. และทำหน้าที่เฉพาะ

๒. สสส. มีความชัดเจน ไม่ได้เป็นองค์กรของรัฐในระบบราชการ วิธีคิดวิธีทำงานจะมีความแตกต่างถ้าเปรียบเทียบกับระบบราชการ

๓. สสส. มีการบูรณาการ โดยเริ่มต้นด้วยแผนงานเล็ก ๆ ปัจจุบันมีทั้งหมด ๑๕-๑๖ แผนงาน และมีสำนักต่าง ๆ ที่ผ่านมาการบูรณาการงานไม่ทันกับการแยกตัว เกิดการทำงานแบบไซโล (Silo) หรือแยกส่วน จึงเป็นจุดอ่อนที่ต่อไป สสส. อาจจะเหมือนกับระบบราชการ

๔. โดยทั่วไปหน่วยงานลักษณะแบบอื่นจะเป็นหน่วยงานที่เป็นการจัดบริการให้กับประชาชน แต่ สสส. เป็นหน่วยงานที่ต้องพยายามที่จะผลักดัน สนับสนุนให้เกิดการขับเคลื่อนเรื่องนโยบาย ส่งเสริมสุขภาพ สสส. จะต้องมองภาพรวมที่กว้างกว่า คือต้องมองทั้งในเชิงของบุคคล สังคม และในระดับประเทศ ซึ่งการทำงานจะต้องมีลักษณะประสานกับภาคส่วนต่าง ๆ

๕. สสส. มีแหล่งรายได้หลักที่เป็นเอกลักษณ์ คือเป็นเงินที่ได้จากภาษีบุหรี่และเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การมีอิสระทางการเงินเป็นเรื่องสำคัญที่ทำให้ สสส. มีอิสระในการทำสิ่งที่ต้องการ และประชาสัมพันธ์กิจกรรม ส่งเสริมสุขภาพ เป็นอิสระจากกระทรวงสาธารณสุข แต่ก็ทำงานร่วมกับกระทรวงสาธารณสุขอย่างใกล้ชิด มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นกระทรวงอื่น ๆ รวมถึงกระตุ้นภาคส่วนอื่น ๆ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ แตกต่างจากองค์กรอื่น เพราะทำหน้าที่ส่งเสริมสุขภาพและการส่งเสริสุขภาพเป็นงานที่ต้องใช้ทักษะพิเศษ บทบาทพิเศษ และที่สำคัญคือประเทศไทยมีหน่วยงานที่เติมไปด้วยผู้เชี่ยวชาญที่สามารถทำหน้าที่นี้ได้

การกำหนดเป้าหมาย/วัดผลงานที่ผ่านมาและ การวัดผลงานในอนาคต

❖ การกำหนดเป้าหมาย/วัดผลงานที่ผ่านมา

๑. ผลสำเร็จของ สสส. ยังไม่ได้เป็นในทิศทางเดียวกัน มีบางโปรแกรมที่อยู่ในช่วงเริ่มต้น (startup) บางโปรแกรมก็สำเร็จผล เรื่องแอลกอฮอล์อาจต้องดูเรื่องขนาดของกองทุน (funding size) การระดมทุน (funding profile) สนับสนุนทางสังคม

๒. การขับเคลื่อนในพื้นที่ ถือเป็นสิ่งที่ดี แต่ สสส. ควรทำการทบทวนการเพิ่มเงินที่จะใช้ ซึ่งส่วนใหญ่ ๗๐-๘๐% นำไปเคลื่อนไหวทางสังคม ให้ทบทวนว่าการลงทุนกับประสิทธิผลของการสนับสนุนว่าได้ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายหรือไม่ อาจพิจารณาจาก outcome คือ ปริมาณการบริโภคแอลกอฮอล์บริสุทธิ์ต่อหัวประชากรต่อปี (Annual alcohol per capita consumption หรือ APC) เป็นตัวชี้วัดสถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่สำคัญ

๓. ภาคส่วนที่เป็นส่วนหนึ่งของสามเหลี่ยม คือภาควิชาการ ต้องทำบรรทัดฐานงาน (normative work) ให้เข้มข้นขึ้น สสส. สนับสนุนงานของสำนักงานสถิติแห่งชาติเพื่อสำรวจสถานะสุขภาพ ซึ่งครอบคลุม ๔-๕ มิติ คือ บุหรี่ แอลกอฮอล์ ออกกำลังกาย อาหารที่ไม่ดีต่อสุขภาพ (unhealthy diet) และ โรคไม่ติดต่อ (NCD; Non-Communicable Diseases) ซึ่งเป็นข้อมูลที่สำคัญที่สุดที่จะแสดงให้เห็นได้ว่า การดำเนินงานของ สสส. ไปถูกทิศทางหรือไม่ และผลลัพธ์ของการบริโภค บุหรี่ แอลกอฮอล์ ออกกำลังกาย มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นหรือลดลงในกลุ่มประชากรใด ควรที่จะมีนโยบายเฉพาะในเรื่องใด

๔. นิยาม สุขภาพมี ๔ มิติ คือ กาย จิต สังคมและปัญญา สสส. ทำได้ดีในเรื่องของทางกายและทางจิต แต่ในเรื่องสังคมและปัญญา ยังทำได้ค่อนข้างน้อย

๕. เป้าหมายการมีส่วนร่วม การกำหนดเป้าหมายควรจะมาจากภาคีที่ทำประเด็นทางสังคม และประเมินผลโครงการให้เห็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นกับมนุษย์อย่างเป็นรูปธรรม

๖. สสส. ยังขาดตัวชี้วัดที่ชัดเจนเกี่ยวกับการดำเนินงาน ควรมีการวัดผลงานที่เกิดจาก สสส. โดยตรง ซึ่งควรจะต้องปรับปรุงให้มีตัวชี้วัดที่แสดงให้เห็นว่าเป็นผลงานของ สสส.

๗. สสส. มีทิศทาง มียุทธศาสตร์และแผนต่าง ๆ รองรับประมาณ ๑๕ แผน แต่ละแผนตอบสนองทิศทางและยุทธศาสตร์แต่ยังมองเห็นไม่ชัด รวมถึงยังไม่มีตัวชี้วัดของโครงการที่ให้ทุนสนับสนุนของแต่ละแผน

๘. สสส. ควรมีบทบาททั้งเป็นผู้ชี้แนะเกี่ยวกับทิศทางในเรื่องงานส่งเสริมสุขภาพ ของประเทศ และการให้คำแนะนำเรื่องราวที่เป็นข้อเท็จจริงของสิ่งที่เกิดขึ้น รวมถึงเป็นผู้เตือนภัยในเรื่องที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

๙. บทบาทการให้ทุนกับภาคีต่าง ๆ เป็นเพียงการกระตุ้นให้ส่วนต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม ทิศทางของ สสส. ต้องมองให้กว้างมากกว่านั้น การวัดความสำเร็จในเรื่องงานส่งเสริมสุขภาพในส่วนของ สสส. มีส่วนร่วมเท่าไร และที่ผ่านมาประสบความสำเร็จหรือไม่ ซึ่งค่อนข้างวัดได้ยากเพราะงานส่งเสริมสุขภาพกว่าจะเห็นผลลัพธ์อาจจะต้องใช้ระยะเวลา

๑๐. ปัญหาหลักในปัจจุบัน การประเมินเป้าหมายจะใช้เป้าหมายประเทศเป็นตัวตั้ง สสส. ยังไม่ทำหน้าที่ยื่นไปสู่เป้าหมายนั้น ๆ เพราะฉะนั้นกิจกรรม สสส. ไม่สามารถจะประสบความสำเร็จได้ในเมื่อเป้าหมายประเทศนั้นไม่ใช่เป้าหมายของ สสส. เป็นเป้าหมายของรัฐบาล เพราะฉะนั้นแนวทางในอนาคตของ สสส. ควรจะต้องกำหนดเป้าหมายเป็นกลุ่ม เป้าหมายหนึ่งคือตั้งเป้าหมายที่เรียกว่าผลกระทบ ที่หลาย ๆ คนช่วยกันทำร่วมกันเพื่อจะให้ถึงเป้าหมายเดียวกัน

๑๑. ปัจจุบันแผนค่อนข้างแข็งตัวมาก สุดท้ายสิ่งที่ สสส. ทำ ไม่ได้ต้องการประเด็น ไม่ได้สนับสนุนโครงการเพื่อให้ทำในทุกเป็นประเด็น แต่ต้องสนับสนุนประเด็นที่มีความจำเป็น และคาดหวังว่าเมื่อทำประเด็นนั้นๆแล้วทำให้จะชุมชนจะเข้มแข็งขึ้น กลไกชุมชนเข้มแข็งขึ้น และสามารถลุกขึ้นทำเรื่องอื่น ๆ ได้ สสส. อาจจะเป็นกองทุนสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนก็ได้ จะได้ก้าวพ้นจากคำว่าสุขภาพ รัฐควรให้เงินมากกว่า ๔-๕ พันล้านบาท ซึ่งน้อยมากเมื่อเทียบกับราชการที่ใช้เงินปีละ ๓ ล้านล้านบาทมาจากภาษี

๑๒. การวัดผลอาจจะไม่ใช่การวัดผลแบบที่ผ่านมา ต้องเปลี่ยนการวัด เป็นการระดมสมอง ต้องเป็นการวัดผลที่ง่าย และต้องให้เครดิตกับประชาชน ในชุมชน สสส.อาจจะลงไปติดตามประเมินผลแต่ไม่จำเป็นต้องวัดผลประเมินหรือไม่จำเป็นต้องวัดเป็นตัวเลขก็ได้

๑๓. ในทางการบริหารจัดการ สสส.วัดผลลัพธ์ของการส่งเสริมสุขภาพ (outcome) คือคนไทยสุขภาพดีขึ้นหรือไม่ใน ๒๐ ปีที่ผ่านมา กลไกการสูบบุหรี่ลดลงหรือไม่ ด้านอุบัติเหตุอาจจะมีหลายปัจจัยแต่ปัจจัยที่สำคัญคือปัจจัยเกี่ยวกับด้านการรับรู้ที่นำไปสู่การผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เรื่องการใช้งบประมาณของรัฐ อาจจะเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะฉะนั้นถ้าหากมองว่าคนไทยสูบบุหรี่ลดลงหรือยัง ต้มแอลกอฮอล์ลดลงหรือไม่ ขับรถช้าลงจริงหรือไม่ เป็นโรคมะเร็งน้อยลงหรือไม่ สูงวัยอย่างมีความสุขหรือไม่ เป็นเรื่องที่จะเป็นตัวชี้วัด การที่ สสส. จะบรรลุภารกิจได้ คือต้องทำให้ สสส. ได้เงินน้อยลงเรื่อย ๆ ในแต่ละปี ถ้าเงินเป็นศูนย์แสดงว่าประสบความสำเร็จ แต่ถ้ายังได้เงินมากขึ้นทุกปีแสดงว่าไม่ประสบความสำเร็จ

๑๔. “ชีวิตดีเริ่มที่ สสส. สร้างเสริมสุขภาพดีที่ทุกคนทำได้” ควรจะทำตลอด ๑๐ ปีข้างหน้า เป้าหมายที่ตั้งไว้จะต้องทำให้ชัดเจน ต้องไปหาสิ่งที่แต่ละภาคส่วนทำได้อย่างดี โดยใช้ข้อมูลที่มีอยู่ใน ๑๐ กว่าปีที่ผ่านมา แล้วนำมาจัดกลุ่มเพื่ออธิบายว่าเรื่องนี้ภาคส่วนใดทำได้ เรื่องนั้นภาคส่วนใดทำได้ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ทำอย่างต่อเนื่อง และจะอย่างไรให้เกิดความสอดคล้องและไม่ยากเกินไป รวมถึงต้องไม่ขัดต่อวิถีชีวิตหรือความเชื่อเรื่องสุขภาพของประชาชน

❖ การวัดผลงานของ สสส. ในอนาคต

๑. การวัดผลลัพธ์ตัวชี้วัดกว้าง ๆ ที่เป็นเป้าประสงค์ของ SDGs (Sustainable Development Goals) สสส. อาจจะทำหน้าที่ควบคุมกำกับเท่านั้นไม่ต้องไปทำ แต่กระบวนการกำหนดตัวชี้วัดเพื่อควบคุมกำกับได้นั้น สสส. อาจต้องลงทุนเพื่อทำงานวิจัยหรือสนับสนุนการทำงานวิจัย ที่เน้นการวัดที่ผลลัพธ์ เช่นผลกระทบของการเพิ่มภาษีหวานต่อการบริโภคเป็นอย่างไร

๒. การพัฒนาเครื่องมือวัดผลงาน ต้องเน้นเรื่องการวัดผลลัพธ์และผลกระทบ (outcome-impact) โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลควรปรับเปลี่ยนให้มีความเหมาะสม

๓. สสส. กับภาคี กระทรวงสาธารณสุขควรมีการหารือและตกลงกันเพื่อให้เห็นเป้าหมายตรงกัน รวมถึงบทบาทหน้าที่ของ สสส. ว่าจะช่วยอะไรได้อย่างไร ภาคประชาสังคมจะช่วยอะไรได้อย่างไร และผนึกกำลังร่วมกันตลอด รวมถึงต้องมีการประเมินผลและหารือร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

๔. การประเมินหรือการวัดผล ควรมีไว้ตั้งแต่ตอนร่างแผน ต้องมีหัวข้อเรื่องการประเมินอยู่ในแผน เพื่อให้ผู้ที่ปฏิบัติตามแผนได้รู้ว่าจะประเมินอย่างไรและจะได้มีทิศทางในการทำงานเพื่อที่จะดูว่าสิ่งที่กำลังจะดำเนินการนั้นไปสอดคล้องกับสิ่งที่จะมาประเมินหรือไม่

๕. การวัดผลแบบมือชีพ ในเชิงผลสำเร็จต้องวัดผลในภาพรวมที่จะสนับสนุนในระบบสุขภาพรวมของประเทศ (Contribution) ฉะนั้นจึงต้องการให้ สสส. เป็นส่วนหนึ่งของการร่วมรับผิดชอบระบบสุขภาพว่าอายุยืนยาวอย่างมีคุณภาพ เป็นส่วนหนึ่งของความรับผิดชอบต่อรวมของกองทุนฯ นอกจากนี้ สสส. อาจต้องมองข้ามไปนอกเหนือจากสิ่งที่อธิบายได้ (Accountable) ต่อหน่วยงานหรือต่อผู้ให้ทุน สสส. ต้องมองในฐานะองค์กร คือ มองในลักษณะภาพรวมในเรื่องของระบบสุขภาพ โดยต้องประเมินให้ได้ครบทั้งสี่ขั้นตอน (Input-Output-Outcome-Impact)

ประเด็นที่ประสบความสำเร็จมากที่สุด และปัจจัยที่แห่งความสำเร็จ

๑. สสส. มีความได้เปรียบ (Comparative advantage) คือมีความคล่องตัว ในการสนับสนุนหน่วยงานทั้งรัฐและเอกชนและสังคมสูงวัย (Silver Society) ในการขับเคลื่อนงานต่าง ๆ แต่ต้องให้มีความสมดุลเป็นอย่างดี (Good balance) ระหว่างการขับเคลื่อนด้วยหลักฐานเชิงประจักษ์และความสมดุลกับระดับนโยบาย

๒. สสส. จะเคลื่อนไหวต้องใช้สามเหลี่ยมเคลื่อนไหว สังคมสมัยใหม่ในส่วนของประชาชน ต้องมีความรู้ นักวิชาการต้องมีการสร้างหลักฐานเชิงประจักษ์ ฝ่ายการเมืองต้องตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย ออกกฎหมายที่ดีและมีอิสรภาพในการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การจะทำให้สามเหลี่ยมมีดุลยภาพ ต้องมีการลงทุนโดย สสส. และภาครัฐ

๓. ความสำเร็จที่เป็นจุดแข็งของการได้ทุนสนับสนุนถือเป็นส่วนหนึ่ง การทำงานเกี่ยวกับประเด็นทางสังคม และมีทุนทำได้อย่างต่อเนื่องยาวนาน คือจุดแข็งและถือเป็นปัจจัยความสำเร็จ

๔. การเปลี่ยนเกม (Game changer) ที่จะทำในอีก ๑๐ ปีต่อไป สสส. ควรประชุมหารือร่วมกันว่าสิ่งที่ต้องการจะเห็นการเปลี่ยนแปลงในอนาคตมีอะไรบ้างที่คล้ายๆกับแอลกอฮอล์และบุหรี่ยิ่งซึ่งทำมาได้สำเร็จผลควรร่วมกันหารือ กำหนดกรอบแนวคิดและวางแผนปฏิบัติการร่วมกัน

๕. สสส. เป็นองค์กรที่มีนวัตกรรม มีเครือข่ายมากต้องพยายามดึงศักยภาพของคนทีถนัดด้านวัฒนธรรม ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา มารวมความคิดว่าจะดึงสังคมมาสู่แนวใหม่ได้อย่างไรบ้าง ซึ่งถือว่าเป็นโจทย์ที่ท้าทาย

๖. ความสำเร็จของ สสส. ดูได้จากสิ่งที่ปรากฏให้ประชาชนเห็นทั่ว ๆ ไป โดยเฉพาะ สื่อต่าง ๆ ทำให้ประชาชนเริ่มติดปากและนำไปใช้ ซึ่งถือได้ว่าเป็นเรื่องที่ประสบความสำเร็จ ถ้ามองจากวงในถือว่าสิ่งที่สำเร็จคือ การที่มีแผนต่าง ๆ ที่ตอบสนองต่อทิศทางและยุทธศาสตร์ ๑๐ ปีที่ผ่านมา

๗. สสส.ทำให้เกิดชุมชนที่มีขีดความสามารถในการที่จะสร้างเสริมสุขภาพด้วยตนเองซึ่งตรงกับวัตถุประสงค์ตามกฎหมาย สสส.มีชุมชนที่เป็นชุมชนสุขภาวะเกือบ ๓,๐๐๐ แห่ง แต่สิ่งที่ควรจะต้องปรับปรุงคือ ไม่ต้องการให้เกิดภาพที่ต่างคนต่างทำ ควรจะนำความสำเร็จของแต่ละแผนมาประสานกัน จะทำให้เกิดชุมชนที่มีความเข้มแข็งเร็วยิ่งขึ้น

๘. สสส. มีงานมากต้องกระจายออกไปทำงาน เมื่อกระจายออกไปก็ทำให้การประเมินจะทำได้ค่อนข้างยาก กรณีของการใช้ชุมชนเป็นฐาน อาจจะยังไม่เห็นผลในปัจจุบัน แต่ถือว่าไปในทิศทางที่ถูกต้องโดยพุ่งเป้าหมายไปที่คณะกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตระดับอำเภอ (พชอ.)

๙. สสส. เป็นองค์กรตามกฎหมาย ที่ถือว่าได้รับการยอมรับ และมีงบประมาณในระดับหนึ่ง การมีงบประมาณช่วยสนับสนุนแบบนี้ถือเป็นจุดแข็งอย่างหนึ่ง ที่จะมุ่งไปสู่การดึงภาคีเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่ายขึ้น และหลังจากนั้นคือ การได้รับความร่วมมือ สิ่งที่เป็นความสำเร็จคือ การได้ภาคีต่าง ๆ ที่ไม่ได้หวังผลงบประมาณ แต่เป็นภาคีที่ให้ความสนับสนุนช่วยเหลือและแนะนำทางวิชาการ

๑๐. เรื่องการออกกำลังกายมีการขับเคลื่อนทางสังคมได้เร็ว และอาจจะยั่งยืนได้โดยประชาชน ส่วนเรื่องอาหารอาจจะยังไม่เข้มแข็งมาก

๑๑. ความสำเร็จที่ปรากฏต่อสาธารณะมี ๒ ประเด็น คือ สาธารณะรับรู้กับความสำเร็จที่สาธารณะไม่เคยรับรู้ สิ่งที่สาธารณะรับรู้ คือ สื่อประชาสัมพันธ์หรือสื่อโฆษณาทั้งหลาย ที่สังคมเห็นว่าเป็นความสำเร็จของ สสส.

๑๒. สสส. ประสบความสำเร็จมากที่สุดในเรื่องการควบคุมบุหรี่และแอลกอฮอล์ รวมทั้งกิจกรรมการออกกำลังกาย สสส. รับหน้าที่ส่งเสริมการออกกำลังกายในภาพรวม และจากบทบาทนี้ทำให้ สสส. เป็นที่รู้จักไปทั่วโลก

๑๓. ปัจจัยด้านสถาบัน เรื่อง เป็นความอิสระทางการเงิน ความอิสระจากกระทรวงสาธารณสุข การบริหารงานแบบหลากหลายศูนย์กลาง และการมีผู้เชี่ยวชาญด้านการส่งเสริมสุขภาพที่พัฒนามาโดยตลอดองค์ประกอบทั้งหมดนี้ทำให้ สสส. ทำงานได้ดี ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้ สสส. ประสบความสำเร็จ

ประเด็นที่ไม่ประสบความสำเร็จหรือต้องพัฒนา และปัจจัยที่ทำให้ไม่ประสบความสำเร็จ

1. เรื่องแอลกอฮอล์ทำได้อย่างไม่ดีพอ เพราะเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ก็ยังมี การนำไปขายในที่ที่ไม่มีใบอนุญาตและไม่ได้มีการรับรู้ เรื่องบุหรีเป็นนโยบายระดับชาติแต่ภาษีไม่ได้เพิ่มขึ้นอย่างที่พอใจ
2. การมีส่วนร่วม หมายถึง ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียหรือมีกลุ่มเป้าหมายที่ สสส. เข้าไปทำงาน ของแต่ละสำนักมีความเชื่อในเรื่องการมีส่วนร่วมไม่เท่ากัน การดึงกลุ่มประเด็น กลุ่มเป้าหมายที่เป็นกลุ่มเฉพาะให้เข้ามามีส่วนร่วมกับสสส.ยังมีค่อนข้างน้อย ที่ผ่านมามีอาจจะเชื่อมกลุ่มเจ้าของโครงการมากเกินไป ซึ่งความสำเร็จจากการมีส่วนร่วมถือเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ที่จะทำให้ระดับการพัฒนาแตกต่างกันไป
3. การสร้างความเข้าใจด้านสุขภาวะซึ่งมีมิติที่กว้าง ยังทำได้ไม่สำเร็จ เพราะประชาชนยังพูดถึงในเรื่องสุขภาพอย่างจำกัด
4. การขยายมิติของสุขภาวะ ที่นอกเหนือจากเรื่องแอลกอฮอล์ บุหรี และการออกกำลังกาย โจทย์ที่ท้าทายอีกเรื่อง คือ เรื่องอากาศ (ฝุ่นPM ๒.๕) อาหาร ความมั่นคงอาหาร (Food security) ผลกระทบจากสภาพแวดล้อม ที่จะทำให้เกิดผลกระทบกับความปลอดภัยของอาหาร ซึ่งความปลอดภัยของอาหารจะกระทบกับมิติสุขภาวะ
5. สสส.อาจจะต้องออกจากพื้นที่สะดวกสบาย (Comfort Zone) สิ่งที่ทำแล้วประสบความสำเร็จ ก็อาจจะลดความสำคัญในบางเรื่อง เพื่อขับเคลื่อนไปสู่ปัญหาใหม่ๆ เนื่องจากยังมีปัญหาที่เป็นปัญหาหนักและต้องเผชิญกับแรงต้านมาก ปัญหาเหล่านี้ สสส. อาจจะสนับสนุนทรัพยากรน้อยเกินไปหรือไม่เพียงพอ
6. สิ่งที่ยังทำไม่สำเร็จ คือ เมื่อมีผู้เสนอโครงการ โดยเฉพาะโครงการที่ได้เงินมหาศาลเพื่อสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ แต่ถึงที่สุดจะพบว่า นวัตกรรมที่ดูเหมือนสวยงามและควรจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลง แต่ปรากฏว่าไปไม่ถึง แคมป์ภาพ และได้งานวิจัยที่มาวางไว้บนหิ้ง แต่ไม่สามารถที่จะไปขับเคลื่อนต่อได้
7. สสส. ต้องไม่จำกัดบทบาทเฉพาะประเด็นเรื่องปัจจัยเสี่ยง เรื่องแอลกอฮอล์ บุหรีเท่านั้น เพราะเรื่องของสุขภาพยังมีประเด็นที่กว้างขวางไปมากกว่านั้น ทั้งในด้านสาธารณสุข และยังมีหลายเรื่องที่จะต้องทำความเข้าใจร่วมกับภาคส่วนอื่นๆ
8. การเปลี่ยนแปลงที่เพิ่มมากขึ้น ทั้งในเรื่องลักษณะของบ้านเมืองจากเดิมซึ่งวิถีชีวิต ค่อนข้างเป็นแบบชนบท แต่ปัจจุบันส่วนใหญ่ใช้วิถีชีวิตแบบเมือง ซึ่งปัญหาสุขภาพในระบบเมืองมีค่อนข้างมาก ระบบในเขตเมืองมีความซับซ้อนและการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก สิ่งนี้ก็อยากให้สสส.เพิ่มน้ำหนัก เพิ่มความสำคัญจากระบบสุขภาพแบบดั้งเดิมที่เน้นชุมชนที่อยู่ตามชนบท ให้นั้นการมองในมิติของชุมชนในเขตเมืองเพิ่มมากขึ้น
9. โลกสมัยใหม่เป็นยุคดิจิทัล ซึ่งถือเป็นอีกมิติหนึ่งที่จะต้องเกี่ยวข้องกับเรื่องของสุขภาพ สสส.อาจต้องขยายขอบเขตหรือว่าทำเรื่องเหล่านี้ให้มากขึ้น เรื่องโรคและภัยต่างๆ อาจจะไม่ต้องเน้นเฉพาะเรื่องของ NCD เท่านั้น อาจเพิ่มเรื่องของโรคติดต่ออื่นๆ ที่เป็นปัญหา และเรื่องการทำงานที่เป็นระบบที่เป็นความร่วมมือกับนานาชาติหรือว่าเรื่องของดิจิทัล ควรมีการกำหนดทิศทางการพัฒนาในอนาคต

๘. ควรพิจารณาถึงผลกระทบด้านสุขภาพจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ ซึ่งเป็นภัยคุกคามมนุษย์ที่กำลังจะเกิดขึ้น

๙. ประเด็นไม่สำเร็จ และประเด็นที่ต้องพัฒนาและยังเป็นปัญหาที่ตบโจทย์ของประเทศได้ ในเรื่องความปลอดภัยทางถนน

บทบาทและจุดยืนในด้านการสร้างเสริมสุขภาพที่ สสส. ควรมี

๑. ปัญหาสุขภาพ เช่น APC อุบัติเหตุทางถนน ถือเป็นอันดับต้น ๆ ใน ๑๐ อันดับของโลก รวมถึงปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์ไม่พร้อม ดังนั้น สสส. ต้องเน้นตัวชี้วัดทุกตัวที่ไม่บรรลุ

๒. ควรมุ่งเน้นในประเด็นที่เป็น SDGs โดยอาจจะทบทวนจากแฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) ของ สสส. มีส่วนร่วมในเป็นประเด็นที่อยู่ใน SDGs มากน้อยเพียงใด

๓. ควรมีการปรับโดยการจัดลำดับความสำคัญอะไรที่เป็นค่าน้ำจืดและให้มีผลลัพธ์มากขึ้น เน้นการกำหนดโครงสร้างผลลัพธ์

๔. บทบาทหน้าที่ที่มีอยู่ คือ การสร้างพลังร่วมทางสังคมเพื่อนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลง และทำให้เกิดเครือข่ายทางสังคม

๕. จุดยืนของเงินที่มีอยู่ที่มีอยู่มากพอสมควรเมื่อเทียบกับองค์กรอื่นและมีเงินสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง

๖. การคิดกลยุทธ์กับความเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี สังคม และโลกยุคหลัง COVID-๑๙ คือความท้าทายที่จะต้องเปลี่ยนทั้งในระดับยุทธศาสตร์ กลยุทธ์และในเชิงบริบทของสิ่งแวดล้อม

๗. การทำให้เกิดความยั่งยืน เหตุผลอย่างหนึ่งคือ ระบบราชการใช้วิธีการสั่งการจะเกิดผลเร็ว แต่ไม่ยั่งยืน สสส. ต้องทำหน้าที่เหมือนกับจะทำให้เกิดความยั่งยืนในระยะยาว ต้องสร้างวัฒนธรรมการส่งเสริมสุขภาพที่เข้าไปอยู่ในจิตใจของทุกคน การประสบความสำเร็จที่ทำให้คนมีพฤติกรรมบางอย่างแต่ยังไม่ถึงกับเป็นวัฒนธรรม จะเป็นหนทางที่ยาวไกลขึ้น ถ้าทำให้เกิดขึ้นได้ทุกคนจะเอาใจให้ สสส. ทุกองค์กรก็จะเอาใจใส่เรื่องสุขภาพด้วย ซึ่งจะทำให้ผลสัมฤทธิ์เกิดขึ้นได้

๘. จุดยืนไม่ต้องไปเปลี่ยน ตามกฎหมายของ สสส. ได้ให้ความหมายของการสร้างเสริมสุขภาพที่กว้างขวางและชัดเจนว่า สสส. มีหน้าที่อะไรขอให้ความมุ่งมั่นในสิ่งเหล่านี้

๙. ขอบเขตหรือจุดเน้นอาจจะปรับได้ตามสถานการณ์ ได้แก่ ๑) จุดเน้นคือสถานการณ์ COVID-๑๙ เรื่องนี้เป็นประเด็นที่จะต้องเน้นว่าทำอะไรถึงจะให้คน ชุมชน สังคม ปรับตนเองได้ ใช้คำว่าทุกสถานการณ์ไม่ว่าจะอะไร ๒) จุดเน้นในเรื่องของอาหารปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม และ ๓) จุดเน้นเรื่องการให้การสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาส ลดช่องว่าง ลดความเหลื่อมล้ำ

๑๐. โรคไม่ติดต่อ หรือ NCD จะเพิ่มมากขึ้น การใช้ชีวิตของคนจะมีความเครียดมากขึ้น เป็นงานของ สสส. ที่จะต้องเน้นในเรื่องการออกกำลังกายและการควบคุมอารมณ์เครียด

๑๑. สังคมไทยจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยในปี ๒๐๒๑ เป็นสิ่งที่ สสส. จะต้องตั้งหลักเพราะจะเกิดขึ้นแน่นอน โดยคนสูงวัยจะมาพร้อมกับโรค จะต้องไปช่วยเรื่องส่งเสริมป้องกันโรคในกลุ่มผู้สูงวัย

๑๒. สสส.อาจจะต้องเพิ่มเรื่องของการริเริ่มสิ่งใหม่ จะต้องมองภาพใหญ่และถือว่า สสส.เป็นจุดรวมผลงานของทั้งหมด ที่จะนำไปสู่การยกระดับ ขยายความคิดและขอบเขตการทำงานในระดับที่เกิดผลกระทบ

๑๓. เงินทุนที่ สสส.ได้จากภาษี มีบทบาทในการผลักดันและสนับสนุนแนวคิด ซึ่งถือว่าทำได้เป็นอย่างดี

๑๔. สสส.ควรจะมีการทำงานร่วมกับส่วนอื่น โดยเฉพาะในส่วนที่เป็นระดับนโยบายหรือภาครัฐและภาคประชาชนที่สามารถส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ต้องมีการประชาสัมพันธ์ การเข้าถึงชุมชน การกระตุ้นชุมชน การสร้างความร่วมมือข้ามภาคส่วน ทั้งในระดับการเมืองและระดับเทคนิคปฏิบัติการ

ผลิตภัณฑ์และบริการหลักในปัจจุบันและในอนาคต

๑. จุดแข็งในเรื่องการผลิตสื่อที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคม
๒. การเข้าไปทำปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) เพื่อทดลองสร้างความเปลี่ยนแปลงในรูปแบบใหม่ ค้นหา Model ในการเปลี่ยนแปลงสังคม ทดลองค้นคว้ากับโจทย์ที่ท้าทาย
๓. สสส. ต้องเป็นตัวเร่งปฏิกิริยา ที่ทำให้บริษัทต่าง ๆ ที่มีงบประมาณสัมพันธ์ หรือมาทำแคมเปญเรื่องของคุณภาพ เป็นในนามขององค์กรนั้น แต่ละองค์กรอาจมีแนวคิดที่แตกต่างกัน สสส. อาจจะต้องทำบทบาทเป็น mediator คือ จะต้องพยายามไปทำให้เกิดความสมานฉันท์เพื่อจะเดินหน้าต่อไปได้
๔. ควรมี Ambassador ที่จะทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการสื่อสารและช่วยเชื่อมประสานความเข้าใจ
๕. สสส. ทำเรื่องแหล่งเรียนรู้ เพราะฉะนั้นเมื่อไปทำที่ใดที่นั่นจะต้องมีแหล่งเรียนรู้ ซึ่งควรเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ที่สำเร็จ และนำไปพัฒนาขีดความสามารถที่มีถึงขั้นที่สามารถทำหลักสูตรได้ ซึ่งจะเป็นผลผลิตที่สำคัญของ สสส.
๖. สสส. มีหลายแผน แต่ละแผนจะเรียกว่าแหล่งเรียนรู้บ้าง องค์กรต้นแบบบ้าง สิ่งที่ต้องทำในอนาคตคือผลผลิตต่าง ๆ ที่ยังใช้อยู่ ควรจะจัดระบบให้เป็นหมวดเป็นหมู่ มีเครือข่ายก็เผยแพร่ประชาสัมพันธ์ออกไปให้กว้างขวางขึ้น สสส. จะกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ไม่รู้จบในทุกเรื่อง
๗. สสส.มีจุดเด่นชัด คือ เรื่องของการสื่อสารสาธารณะ เรื่องการตลาด เรื่องการสื่อสาร และสร้างการเปลี่ยนแปลงอะไรหลายอย่างได้ ส่วนจุดแข็งอื่น ๆ เช่น การมีภาคีเครือข่ายจำนวนมาก เนื่องจากมีเงินกองทุนสนับสนุน ทำให้สสส.มีโอกาสที่ดึงภาคีเข้ามาส่วนร่วม
๘. สสส.มีความเป็นอิสระ มีความคิด หรือมีอินโนเวทิฟ ต้องใช้บทบาทนี้ ในการดึงคนเหล่านี้มาพบกัน เพื่อเติมเต็มและสร้างความเข้มแข็งในองค์กร
๙. ผลิตภัณฑ์ของ สสส. คือผลงาน บางผลงานออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ เป็นสิ่งที่จับต้องได้แต่บางผลงานเป็นสิ่งที่จับต้องไม่ได้ กล่าวคือผลงานเหล่านี้ที่จับต้องได้และเห็นแผนงานโครงการหลายเรื่องที่ทำนวัตกรรมตัวอย่างที่ดีของสังคมแต่ผลงานที่จับต้องไม่ได้ มีคุณค่า ได้สร้างคนขึ้นมาพอควรในประเทศ ในส่วนที่จับต้องได้ สามารถที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงบางอย่างตามสิ่งที่เปลี่ยนไป สิ่งที่จับต้องไม่ได้ยังต้องการเวลาในการพัฒนาเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม

๑๐. บริการหลักหรือผลิตภัณฑ์หลักของ สสส. คือการรับทุนและจะมีการหนุนเสริมช่วยเหลือ สนับสนุนให้องค์กรที่รับทุนเติบโตขึ้นอย่างไร สิ่งนี้จะเป็นบริการเสริมหลังการขายที่ต้องการการพัฒนาแน่นอน ต้องก้าวข้ามการวางข้อจำกัดหลายๆ อย่างด้วย

๑๑. ภารกิจของ สสส. คือ ผลิตภัณฑ์ ต้องทำให้สามารถใช้เครื่องมือ (Tools) อะไรก็ได้ อาจจะต้อง เป็นองค์กรที่ปรับตัวได้ (Adaptive) ตลอดเวลา โดยไม่จำเป็นต้องทำซ้ำแล้วคิดว่าดี บางทีถ้าทำแล้วไม่ได้ผลให้ เลิกทำและหาสิ่งใหม่ ๆ รวมถึงอาจจะต้องเป็นองค์กรที่เป็น Start up คือพร้อมที่จะเริ่มใหม่ตลอดเวลา

๑๒. บทบาทหน้าที่หลักของ สสส. คือการประชาสัมพันธ์ การกระตุ้นชุมชน การพัฒนานโยบายเกี่ยวกับการ ส่งเสริมสุขภาพและทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เหล่านี้คือสิ่งที่ สสส. ควรให้ความสำคัญ และ ผลิตภัณฑ์ของ สสส. ควรให้ความสำคัญกับเรื่องเหล่านี้เช่นเดียวกัน

สิ่งที่ สสส. ควรต้องทำเป็นลำดับต้นๆ

๑. ต้องมีการทบทวน (Take into account) ผลที่ผ่านมาว่าได้อะไรบ้าง และมีอุปสรรคอะไรบ้าง เพื่อ ใช้ประกอบการจัดทำแผน ๑๐ ปีข้างหน้า

๒. อาจจะต้องยติว่า สสส. เป็นน้ำมันหล่อลื่นต่างสายงาน (across-the-board)

๓. ต้องแสดงให้เห็นผลลัพธ์ของงาน (Demonstrate result) ต่อโครงสร้างพื้นฐานของประเทศไทย เพื่อให้ฝ่ายการเมือง ฝ่ายสังคม และประชาคม เห็นว่า สสส. ทำประโยชน์ให้กับประเทศ

๔. ทำให้คนมีความเข้าใจเรื่องสุขภาวะอย่างถูกต้อง ที่ครอบคลุมในทุกมิติ

๕. โจทย์ท้าทายของปัญหาด้านสุขภาวะที่ สสส. ควรทำ คือเรื่อง อากาศและอาหาร

๖. สสส. ควรมีการพิจารณารับฟังการวิพากษ์วิจารณ์และปรับปรุงแก้ไขจุดอ่อน ทุกเรื่องที่มีคน วิพากษ์วิจารณ์ เพื่อจะทำให้คนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของ

๗. สสส. จะต้องหาแนวทางที่จะทำให้นวัตกรรมที่ถูกลงทุนเป็นงบประมาณหลายร้อยล้านและเกิด ผลลัพธ์นั้น สามารถที่จะขับเคลื่อนต่อไปให้ได้

๘. ต้องการให้ สสส. เป็นส่วนหนึ่งของภาคีเครือข่ายที่ไม่ได้ใหญ่โต เป็นภาคประชาสังคม ที่รวมตัว กันทำ สสส. ควรจะไปมีส่วนที่ทำให้ภาคีเล็ก ๆ งดงามและเข้าถึงง่าย

๙. สสส. ต้องผลักดันให้เกิดการทำ Happy work place ในองค์กรต่าง ๆ เพื่อให้ขับเคลื่อนภายใต้ นิยามว่ามีความสุขในการทำงาน ซึ่งการที่ สสส. ทำแบบนี้กับองค์กรข้างนอก สนับสนุนให้เกิด Happy work place ส่วนภายใน สสส. ก็ต้องทำให้องค์กรเป็น Happy work place เพื่อเป็นตัวอย่างเพื่อสร้างศรัทธา

๑๐. ข้อมูลของ สสส. ควรต้องไปปรากฏในแผนระดับชาติ เพราะถ้าปรากฏอยู่ในแผนระดับชาติ ก็ จะไปผูกพันกับหน่วยงานอื่น ที่คิดว่าควรจะต้องไปเกี่ยวพันมากขึ้น

๑๑. โรคไม่ติดต่อ APC ผู้สูงอายุ การปรับตัวรับ COVID-๑๙ เรื่องของการทำสมาธิ และยาเสพติด เป็นเรื่องที่มีความสำคัญ และมีประเด็นเพิ่มเติมคือ เรื่องการคุ้มครองผู้บริโภค เพราะว่าเป้าหมายหลักของ สสส. คือการให้ความรู้ทางด้านสุขภาพที่แท้จริงกับประชาชน

๑๒. ควรจะมีระบบสารสนเทศเข้ามาช่วยในการที่จะใช้ข้อมูลความรู้ของสสส. เพื่อจัดหมวดหมู่ เนื่องจากหลายเรื่องเป็นเรื่องทั่วไปด้านความรู้ทางสุขภาพ (Health literacy) เพื่อให้บุคคลต่าง ๆ สามารถ เข้าถึงได้ง่าย ควรต้องการสนับสนุนให้มีการใช้ประโยชน์จากเรื่องของไอทีเข้ามาช่วย

๑๓. สังคมในยุคปัจจุบันโดยเฉพาะสังคมไทยกำลังเคลื่อนเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ที่มีผู้สูงอายุประมาณ ๑๗% อีก ๒-๓ ปี จะเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ สสส.ต้องหาแนวทางว่าจะทำอย่างไรให้ระบบของ สุขภาพสามารถอยู่ต่อได้ และเป็นสังคมที่มีสุขภาวะที่ดี

๑๔. วิชาชีพต่าง ๆ ควรมีบทบาทเข้าไปหลอมรวมทำงานร่วมกับชุมชน งานที่วิชาชีพทำเป็นงานที่ทำ กับชุมชนโดยตรง วิชาชีพแต่ละวิชาชีพควรมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติร่วมกัน (Collaborative practice commitment) กับสังคมในการช่วยให้สังคมดีขึ้น

๑๕. สำนักและแผนงานต่าง ๆ ควรมีการประสานงานบูรณาการกัน ช่วยกันวางแผนงานเชิงรุก เช่น เรื่องการสร้างความรู้ด้านสุขภาพ และวิธีที่จะนำไปสู่ขับเคลื่อนตามภาคส่วนต่าง ๆ และทำในเรื่องส่งเสริม ป้องกันเพื่อให้สังคมสามารถที่จะขับเคลื่อนไปได้อย่างยั่งยืน

๑๖. ต้องการเห็นการสนับสนุนของ สสส. ที่เน้นเรื่องของชุมชนองค์กรชุมชน หรือว่าองค์กรภาค ประชาสังคม และให้ชัดเจนมากกว่าที่จะมองการสนับสนุนเงินหน่วยงานรัฐ

๑๗. กลุ่มองคาพยพของ สสส. ที่เป็นฝ่ายต่าง ๆ สำนักต่าง ๆ จะต้องปรับตนเองปรับแนวคิดที่ สสส. ไม่ใช่ตัวจุดประกาย สสส.ต้องปรับตนเองให้เป็นองค์กรนำด้านสร้างเสริมสุขภาพของประเทศไทย

๑๘. คาดหวังการปรับเปลี่ยนภายใน คือ ต้องกล้าที่จะหาหรือต่อรองเพื่อแสวงหาพันธมิตร เพื่อที่จะ ปลดปล่อยตนเองจากการครอบงำของกลไกรัฐให้เป็นองค์กรอิสระ กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพที่ เป็นกองทุนอิสระที่แท้จริง

๑๙. สสส.ต้องหยุดดูตนเองก่อน ทำอย่างไรไม่ให้จมปรักอยู่กับกรอบของราชการและกรอบคิด วิธีคิด ของ สสส. คือการสนับสนุน จะต้องมั่นใจว่านำเงินไปใช้ได้สมประโยชน์ที่ต้องการ

๒๐. ต้องพยายามที่จะใช้เครื่องมือต่าง ๆ ในด้านของเทคโนโลยีให้มากขึ้นเพื่อที่จะให้สามารถจะ เปลี่ยนแปลงได้ตามบริบทที่เปลี่ยนไป

๒๑. สสส.ต้องเน้นเรื่องใหญ่ไม่ทำเรื่องเล็ก เพราะว่าสุดท้ายถ้าหากประชาชนสามารถดูแลสุขภาพได้ เป็นอย่างดี ภายใต้อาสาสมัครผู้สูงอายุ และมีกระบวนการที่สามารถจะป้องกันโรคหลักไม่กี่โรคได้ ก็จะทำให้คุณภาพ ชีวิตของคนไทยดีขึ้น

๒๒. ๕ ประเด็นที่ต้องทำ คือ แอลกอฮอล์ บุหรี่ การออกกำลังกาย อาหารที่มีประโยชน์ และความปลอดภัยบนท้องถนน

๒๓. การสร้างความคิดร่วม การเชื่อมโยงความคิดภายใน เชื่อมความคิดของเจ้าหน้าที่กับกรรมการ เป็นหนึ่งเดียวกัน เชื่อมเจ้าหน้าที่ทุกสำนักเป็นหนึ่งเดียวกัน และภายนอกต้องเชื่อมกลุ่มพี่น้องตระกูล ส. ร่วมมือกันเพื่อให้การทำงานไปในทิศทางนั้น

๒๔. เน้นย้ำการมีส่วนร่วมจากผู้ที่มีส่วนได้เสีย และต้องทำให้มีความตระหนักรู้ว่าในสิ่งที่ถ้าทำมาดี จะได้ประโยชน์อะไร ถ้าทำไม่ดีจะเสียประโยชน์อะไร

๒๕. ควรต้องมีการติดตามและประเมินผล ต้องมีเจ้าหน้าที่ในด้านธรรมาภิบาลและด้านตรวจสอบ

บุคคลหรือองค์กรที่ควรดึงเข้ามามีส่วนร่วมในการ สร้างเสริมสุขภาพที่สำคัญในอนาคต

๑. ภาคเอกชน ซึ่งภาคเอกชนมีจุดแข็งคือทรัพยากร ความต่อเนื่องของการทำงานไม่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อยแบบหน่วยงานราชการและภาคเอกชนจะเป็นตัวเปลี่ยนที่สำคัญ
๒. ภาควิ NGO (Non-government organization)
๓. การเปลี่ยนมาสู่ภาคธุรกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อความอยู่รอดในตลาดที่เปลี่ยนไปสู่ตลาดสีเขียว เช่น สินค้าต้องมี Carbon footprint ต่ำ เป็นเรื่องที่ทำแล้ว win - win กับงานของ สสส. และ สสส.จะมีพลังงานเสริมอีกมาก ถ้า สสส.ทำงานร่วมกับภาคเอกชนในรูปแบบใหม่ๆ
๔. ถ้าจะเปลี่ยนวัฒนธรรม สสส. ต้องเน้นหาแนวร่วมใหม่ๆ หรือหาภาคีใหม่ๆ เข้ามาเสริม สสส.เช่น การแก้ไขปัญหาเรื่องเยาวชน ต้องมีภาคีแบบเยาวชนที่ต้องมีความหลากหลายเข้ามามีส่วนร่วม สสส. ต้องคิดหาวิธีการที่ดึงภาคีใหม่ๆเข้ามา ซึ่งเป็นโจทย์ ๑๐ ปีข้างหน้า
๕. สสส.ต้องมีเครือข่าย สนับสนุนให้เกิดกลุ่มที่มีการทำงานในสเกลเล็ก ๆ แล้วสนับสนุนให้เกิดกลุ่มเล็ก ๆ ที่ดังงาม สสส.ต้องมีความกระฉับกระเฉงเป็นอย่างมาก ในการที่จะหากกลุ่มคนเหล่านั้น
๖. สิ่งหนึ่งที่เป็นข้อดีและข้อเด่นของศาสนา โดยเฉพาะศาสนาพุทธ คือ การทำสมาธิ สิ่งที่ต้องการคือ ให้ สสส. หันไปให้น้ำหนักและความสนใจเกี่ยวกับเรื่องทำสมาธิมากขึ้น ซึ่งสมาธิจะช่วยได้มากในยุคที่คนไทยมีความเครียดมากจากทุกๆเรื่อง
๗. เรื่องยาเสพติด ที่ระบาดไปถึงเด็กและเยาวชนเป็นเรื่องของ สสส. ที่จะต้องทำหน้าที่ป้องกันให้เด็กและเยาวชนไม่ตกไปเป็นเหยื่อของวงจรของผู้ค้ายา
๘. การทำงานของ สสส. มีหลายภาคส่วน ประชาชนยังต้องการให้เกิดการสนับสนุนให้มากกว่านี้ เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสร้างนโยบาย อะไรก็ตามที่เกิดจากการที่ชุมชนร่วมกันสร้างย่อมจะทำให้เกิดการช่วยกันผลักดัน ซึ่งถ้าชุมชนหนึ่งทำได้ดี ชุมชนอื่นที่เห็นก็จะเกิดกระบวนการคิดที่อยากจะทำไปด้วย จะเกิดโดมิโน effect ไป และ impact ไปในที่อื่น ๆ
๑๑. ปัจจุบันการเติบโตของภาคประชาชนเต็มพื้นที่ สสส. ต้องเข้าไปช่วยหนุนเสริมเป็นภาคีร่วมกันในการทำงาน ซึ่งเป็นองค์กรเปิดใหม่ เงินไม่ต้องมาก เพียงต้องการเงินทำงาน ถ้าว่ปรากฏการณ์แบบนี้ภาคีชุมชนที่กระจัดกระจายคือภาคีใหม่
๑๑. ควรร่วมมือกับทุกคนเพื่อส่งเสริมวาระต่าง ๆ สสส. เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพ และต้องมีส่วนร่วมกับทุกคนในการส่งเสริมสุขภาพ จุดแข็งของ สสส. คือการขับเคลื่อนการเข้าถึงชุมชน เข้าถึงกระทรวงต่าง ๆ เข้าถึงความ เป็นเลิศ เข้าถึงการประชาสัมพันธ์ เป็นสิ่งที่ สสส. ควรดำเนินการ ต้องให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม การตั้งเป้าหมายร่วม การวางแผนร่วมกันและแยกการทำงาน เหล่านี้จะได้เกิดได้ต่อเมื่อ สสส.สร้างกระแสได้

คณะผู้จัดทำ

1. ดร.นพ.พงศธร พอกเพิ่มดี นายแพทย์ทรงคุณวุฒิ (ด้านสาธารณสุข)
2. นางสาวนาฏอนงค์ เจริญสันติสุข นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ
3. นางสาวภาวิณี ธนกิจไพบูลย์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
4. นางจุฑามาส พจน์สมพงษ์ นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
5. นางสาวสมพร แวงแก้ว นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
6. นางสาวกฤติยา สุขพัฒนานกุล นักวิชาการสถิติปฏิบัติการ
7. นางสาวนารถอุไร ธนุสร นักวิชาการแรงงานปฏิบัติการ
8. นางสาวบุญทอง ฐปน้ำคำ นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
9. นางสาวไพรินทร์ สมสาย นักวิเคราะห์นโยบายและแผน
10. นางสาวมยุรี ดำรงชาติ นักวิเคราะห์นโยบายและแผน